

ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ ТУРИСТІВ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ЦІКАВЕ ТА КОРИСНЕ ПРО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДУ

Харків-2021

**ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ДЕПАРТАМЕНТ НАУКИ І ОСВІТИ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА СТАНЦІЯ ЮНИХ ТУРИСТІВ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

*Присвячується 300-річчю
від дня народження Г.С. Сковороди*

ЦІКАВЕ ТА КОРИСНЕ ПРО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДУ

Харків-2021

УДК 37.011.33

Збірка містить інформаційно-методичні матеріали про вшанування пам'яті видатного українця Григорія Савича Сковороди з нагоди 300-річчя з дня народження, цікаві факти із життя та творчості філософа, практичні завдання. Також у збірці представлені деякі матеріали з досвіду КЗ «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради у проведенні Всеукраїнської філософської історико-краєзнавчої конференції учнівської молоді «Пізнай себе, свій рід, свій нарід».

Збірка призначена для учнів, учителів, керівників туристсько-краєзнавчих гуртків, усіх, хто цікавиться постаттю Григорія Савича Сковороди.

Упорядники збірки: Скриль І.А. – завідувачка відділу краєзнавства
Комунального закладу «Харківська обласна станція
юних туристів» Харківської обласної ради
Коваленко М.Л. – керівник гуртків Комунального закладу
«Харківська обласна станція юних туристів» Харківської
обласної ради

Відповідальна за випуск: Редіна В.А., директор Комунального закладу
«Харківська обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

- 1.1. Постанова Верховної Ради України «Про відзначення 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди»
- 1.2. Лист Міністерства освіти і науки України «Про проведення Всеукраїнської краєзнавчої акції учнівської молоді «Шляхами мандрів Григорія Сковороди»
- 1.3. Умови проведення Всеукраїнської краєзнавчої акції учнівської молоді «Шляхами мандрів Григорія Сковороди»
- 1.4. З досвіду проведення Всеукраїнської філософської історико-краєзнавчої конференції учнівської молоді «Пізнай себе, свій рід, свій нарід»

РОЗДІЛ II. ЦІКАВЕ ТА КОРИСНЕ ПРО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДУ

- 2.1. А ви знали, що...
- 2.2. Оригінальні портрети та зображення Григорія Сковороди: від XVIII сторіччя до сучасності
- 2.3. Установи, яким присвоєно ім'я Г.С. Сковороди
- 2.4. Пам'ятники Г.С. Сковороді в Україні та у світі

РОЗДІЛ III. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ «ВИВЧАЄМО СКОВОРОДУ»

ВІДПОВІДІ

СПИСОК КОРИСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ВСТУП

Григорій Сковорода... Який він? *Дивний*, бо дивні його поезії, дивне його життя. *Величний*, бо велична його постать, яка хвилює людськість вже три століття. *Мудрий*, бо справа, якій він присвятив життя, зветься «любомудріє». *Мандрівний*, бо все його життя – це подорож до себе, подорож у просторі і у часі. *Український*, бо тут він народився, тут і спочив, щиро любив цю землю і надихався нею, завжди повертався сюди з далеких країв.

Можливо, унікальність Григорія Сковороди відчув Іван Драч та підкреслив словами: «Якби ніхто нічого не знав про Г. Сковороду, якби час не пощадив для нас його рукописні твори... , якби народ не зберіг легенд про його дивовижне життя, якби зосталася одна – єдина його епітафія, то і вона блиснула би для людства спалахом дивовижної сили і осяяння: «Світ ловив мене, та не впіймав!».

А може, панування гармонійного світу Сковороди почалося ще в далекому червні 2001 р., коли в Києві опинився Папа Римський Іван Павло II та під час своєї пам'ятної промови в Маріїнському палаці процитував поезію Сковороди? А може в 2004 р., коли під час свого першого візиту до України всесвітньо відомий бразильський письменник Пауло Коельо в інтерв'ю часопису «Академія» спробував пояснити власні види на життя й наче між іншим зауважив: «Я знаю, що в Україні 280 років тому народився великий філософ і поет Григорій Сковорода, який відстоював першенство духу. Мені здається, що він, може, як ніхто інший в Європі, зумів дотримуватись у житті знаків долі...» У Сковороди є також один важливий постулат: «Бог зробив важке непотрібним, а потрібне — легким». Таким чином, усупереч тому, що він жив у не надто гармонійні часи, Сковорода зумів досягти «неабиякої внутрішньої гармонії з долею».

Як би там не було, але Сковорода наш, український, і саме нам він друг і порадник. Тож згадаємо ще слова Володимира Стадніченка: «Китайський вчений Конфуцій жив понад 2,5 тисячі літ тому, а й сьогодні він залишається другом і порадником кожного китайця. Як і мудрець Конфуцій, Сковорода без перебільшення наш сучасник, наш співрозмовник на кожен день».

Отже, ми пропонуємо кожному замислитися; «А який Григорій Сковорода особисто для мене?». Відповідь буде у кожного своя. Але для цього треба зануритися у світ Сковороди, читати його твори, відчути серцем глибину філософських думок. І тоді для кожного відкриється шлях пізнання, найцікавіший і найважливіший з усіх шляхів. Як сказав Григорій Савич: «Пізнай свій край, себе, свій рід, свій нарід, свою землю, і ти побачиш свій шлях у життя...».

Розділ І. Інформаційно-методичні матеріали

1.1. ПОСТАНОВА **Верховної Ради України**

Про відзначення 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди

3 грудня 2022 року виповнюється 300 років з дня народження Григорія Сковороди - видатного українського філософа, просвітителя-гуманіста, поета, педагога.

Враховуючи важливість постаті Григорія Сковороди, Верховна Рада України **постановляє**:

1. У грудні 2022 року урочисто відзначити на державному рівні 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди.

2. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

у місячний строк з дня прийняття цієї Постанови утворити організаційний комітет з підготовки та проведення заходів щодо відзначення на державному рівні 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди;

у місячний строк з дня утворення організаційного комітету розробити та затвердити план заходів щодо відзначення на державному рівні 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди, передбачивши у проектах законів про Державний бюджет України на 2021 і 2022 роки кошти на фінансове та матеріально-технічне забезпечення цих заходів.

У плані заходів щодо відзначення на державному рівні 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди передбачити:

проведення урочистих зборів у місті Києві, присвячених 300-річчю з дня народження Григорія Сковороди;

ремонт будівель:

Національного літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди, розташованого в селі Сковородинівці Богодухівського району Харківської області;

Меморіального музею Г.С. Сковороди Національного історико-етнографічного заповідника "Переяслав", розташованого у місті Переяславі Бориспільського району Київської області;

Чорнухинського літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди, розташованого в селищі міського типу Чорнухи Лубенського району Полтавської області;

Лохвицького краєзнавчого музею імені Г.С. Сковороди, розташованого у місті Лохвиці Миргородського району Полтавської області;

створення сучасної матеріально-технічної бази:

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди;

Інституту філософії імені Г.С. Сковороди Національної академії наук України;

Університету Григорія Сковороди у Переяславі.

Спільно з Київською міською державною адміністрацією, Київською обласною державною адміністрацією, Полтавською обласною державною адміністрацією, Харківською обласною державною адміністрацією опрацювати питання щодо удосконалення

інфраструктурного розвитку, зокрема ремонту та будівництва доріг до об'єктів, пов'язаних з ім'ям Григорія Сковороди, встановлення відповідних дорожніх знаків та покажчиків.

3. Рекомендувати Міністерству культури та інформаційної політики України забезпечити проведення в закладах культури тематичних виставок, лекцій, вечорів, мистецьких конкурсів, святкових концертів, присвячених 300-річчю з дня народження Григорія Сковороди.

4. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України та Національній академії наук України організувати проведення науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів, присвячених творчій та культурно-громадській діяльності Григорія Сковороди.

5. Рекомендувати Міністерству закордонних справ України:

передбачити здійснення заходів, присвячених 300-річчю з дня народження Григорія Сковороди, у країнах, пов'язаних з його життям і діяльністю;

забезпечити задоволення потреб закордонних українців у друкованій продукції та інформаційних матеріалах, що стосуються творчості Григорія Сковороди;

на основі державної установи "Український інститут" здійснити заходи з популяризації постаті Григорія Сковороди серед закордонних аудиторій, а також забезпечити представлення творчої спадщини Григорія Сковороди у міжнародних культурному, освітньому та науковому середовищах;

подати пропозиції щодо включення 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди до Календаря пам'ятних дат, до відзначення яких ЮНЕСКО приєднуватиметься протягом 2022-2023 років.

6. Рекомендувати Державному комітету телебачення і радіомовлення України організувати тематичні теле- і радіопередачі, присвячені життю і діяльності Григорія Сковороди, та сприяти висвітленню державними засобами масової інформації заходів, що проводитимуться у зв'язку з відзначенням 300-річчя з дня його народження.

7. Запропонувати:

Національному банку України виготовити і ввести в обіг ювілейну монету, присвячену 300-річчю з дня народження Григорія Сковороди;

публічному акціонерному товариству "Укрпошта" видати серію поштових марок, присвячену 300-річчю з дня народження Григорія Сковороди.

8. Рекомендувати Київській міській державній адміністрації, Київській міській раді, Київській обласній державній адміністрації, Київській обласній раді, Полтавській обласній державній адміністрації, Полтавській обласній раді, Харківській обласній державній адміністрації, Харківській обласній раді подати до організаційного комітету з підготовки та проведення заходів щодо відзначення на державному рівні 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди пропозиції щодо вжиття відповідних заходів.

9. Контроль за виконанням цієї Постанови покласти на Комітет Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики.

10. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

України м. Київ
4 листопада 2020 року
№ 973-IX

Д. РОЗУМКОВ

1.2. Лист Міністерства освіти і науки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Директорат дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти
пр. Перемоги, 10 м. Київ, 01135, тел.(044)481-47-58, факс (044)481-32-87, e-mail: dps@mon.gov.ua

Органам управління у сфері освіти
обласних та Київської міської
державних адміністрацій

Про проведення Всеукраїнської
краєзнавчої акції учнівської молоді
«Шляхами мандрів Григорія Сковороди»

Шановні колеги!

Міністерство освіти і науки України інформує, що Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді спільно з Департаментом науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації, Харківською обласною станцією юних туристів Харківської обласної ради започатковують проведення у травні 2021 року – жовтні 2022 року Всеукраїнської краєзнавчої акції учнівської молоді «Шляхами мандрів Григорія Сковороди», присвяченої 300-річчю від дня народження великого філософа.

Умови проведення заходу розміщені на сайті: <https://patriotua.org/skovoroda/>.

Захід відбудеться в дистанційному форматі.

Просимо інформацію про проведення Всеукраїнської краєзнавчої акції учнівської молоді «Шляхами мандрів Григорія Сковороди» довести до відома керівників, педпрацівників й учнів закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Додаткова інформація – за тел.: (044) 531-19-98 (Дмитро Омельченко);
e-mail: center.patriotua@gmail.com.

З повагою
Генеральний директор

Андрій ОСМОЛОВСЬКИЙ

Георгій Сухович, 481-32-98
Сергій Неділько, 531-19-98

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
№4/490-21 від 23.04.2021

2266729087

1.3. УМОВИ

**проведення Всеукраїнської краєзнавчої акції учнівської молоді
«Шляхами мандрів Григорія Сковороди»,
присвяченої 300-річчю від дня народження великого філософа**

Вступ

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 04.11.2020 № 973-IX «Про відзначення 300-річчя з дня народження Григорія Сковороди» Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді Міністерства освіти і науки України, Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації, Комунальний заклад «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради започатковують проведення **Всеукраїнської краєзнавчої акції учнівської молоді «Шляхами мандрів Григорія Сковороди»** (далі - Акція).

1. Мета і завдання Акції

Метою Акції є виховання юних громадян України на кращих зразках наукової, педагогічної, духовної спадщини великого українця, громадянської вірності Григорія Сковороди рідній землі, українському народові.

Основними завданнями Акції організатори вважають:

вивчення та популяризацію філософських ідей Григорія Сковороди, його педагогічної та літературної спадщини;

залучення учнівської молоді до науково-дослідницької роботи з питань філософії, історії, краєзнавства;

формування привабливого педагогічного середовища як важливого засобу реалізації виховних впливів у системі краєзнавчо-дослідницької діяльності закладів освіти;

сприяння розвитку творчої особистості вихованців;

розробка туристсько-краєзнавчих маршрутів та екскурсій на матеріалах мандрів і життя Григорія Сковороди.

2. Терміни проведення Акції

Акція проводиться у період з **травня 2021 року по 15 жовтня 2022 року.**

3. Організатори Акції

Організаторами Акції виступають Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді МОН України, Департамент науки і освіти Харківської обласної держадміністрації, Комунальний заклад «Харківська обласна станція юних туристів» Харківської обласної ради, Національний літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди, філософський факультет Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, обласні та Київський міський центри національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді, станції юних туристів (за згодою).

4. Учасники Акції

До участі в Акції «Шляхами мандрів Григорія Сковороди» запрошуються вихованці, слухачі, здобувачі освіти закладів загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти, а також дитячі громадські організації (далі – учасники Акції).

5. Умови проведення

Протягом періоду проведення Акції учасники здійснюють краєзнавчі експедиції, туристські походи, екскурсії місцями, пов'язаними з життям, творчою та педагогічною діяльністю Григорія Сковороди: відвідують заклади освіти, пам'ятні місця, природні рекреації, знайомляться з експозиціями державних, комунальних музеїв, музеїв закладів освіти відповідної тематики.

За результатами туристсько-краєзнавчих подорожей та екскурсій учасники Акції готують краєзнавчо-дослідницькі матеріали: **розробки та описи туристських маршрутів, краєзнавчих експедицій, технологічних карт навчально-тематичних екскурсій тощо.** Учасники направляють зазначені матеріали **до 15 вересня 2022 року** на адресу обласних та Київського міського центрів національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді, станцій юних туристів (далі – Центри). У період з **15 вересня 2022 року** Центри організовують проведення ювілейних конференцій, виставок, вебінарів, популяризують духовну спадщину Григорія Сковороди.

Після проведення зазначених заходів Центри **до 15 жовтня 2022 року** надсилають матеріали зазначених номінацій у вигляді анкет-заявок (додаток 1), тез на 2 сторінки (приклад та вимоги у дод. 2) та повні версії робіт на електронну пошту stkharkov@ukr.net, а також друковані версії (вимоги у додатку 3) на адресу КЗ «Харківська обласна станція юних туристів»: 61091, м. Харків, вул. Танкопія, 15/2. Телефони для довідок: у м. Харків (057) 392-14-82 – Ірина Скриль, у м. Київ (044) 238-06-67 – Наталія Майдебура.

Подані краєзнавчі матеріали будуть розглядатися за номінаціями:

- розробка маршрутів туристських походів;
- розробка маршрутів краєзнавчих експедицій;
- розробка технологічної карти навчально-тематичної екскурсії.

Краєзнавчі матеріали повинні містити відомості про маршрут подорожі, екскурсії, картографічні матеріали, перелік та опис цікавих місць та екскурсійних об'єктів, пов'язаних з життям і діяльністю Григорія Сковороди.

6. Підбиття підсумків

Підсумки Акції будуть підбиті на XVI Всеукраїнській філософській історико-краєзнавчій конференції учнівської молоді «Пізнай себе, свій рід, свій нарід», проведення якої заплановано на **листопад 2022 року**. Одна із секцій під час проведення конференції буде працювати за напрямом «Шляхами мандрів Григорія Сковороди».

За підсумками проведення Акції планується видання збірки тез краєзнавчих робіт учасників Акції.

Додаток 1

Заявка
на участь у Всеукраїнській красназвчій акції учнівської молоді
«Шляхами мандрів Григорія Сковороди»,
присвяченої 300-річчю від дня народження Г.С.Сковороди
від _____ області
_____ закладу

№ з/п	П.І.Б., клас, назви учнівського об'єднання, навчального закладу	П.І.Б., посада керівника	Тема роботи	Назва секції	Контактні телефони керівника, електронна адреса

Додаток 2

Приклад оформлення тез:

ТУРИСТСЬКИЙ МАРШРУТ: ШЛЯХАМИ Г.С. СКОВОРОДИ ПО ХАРКІВЩИНІ

Залізняк Микола, учень Харківської ЗОШ І-ІІІ ступенів №12
Харківської міської ради

Керівник: Коваленко Н.І., вчитель української мови та літератури Харківської
ЗОШ І-ІІІ ступенів №12 Харківської міської ради

До вивчення матеріалу, пов'язаного з перебуванням Г. С. Сковороди у Харкові, ми приступили після того, як здійснили подорож сквородинівськими місцями на Харківщині. Ми вже звикли до того, що лише емоційно відчуваючи конкретні умови і реальні обставини життя Г.С. Сковороди, можна глибше проїнятися ідеями його філософського світогляду та художнього методу. Саме тому вирішили почати з вивчення історії Покровського монастиря, збудованого ще у 1689 році, який колись був церквою при колегіумі.

.....

Вимоги до електронного вигляду тез:

Тези подаються у форматах Microsoft Office Word 2003 на CD-R\CD-RW або на електронну адресу stkharlov@ukr.net. Ім'я файлу повинно відповідати прізвищу автора або назві учнівського об'єднання. Мова тез – українська. Обсяг – **до 2 сторінок** тексту формату А4. Текст повинен бути набраний через 1 інтервал, шрифт TimesNewRoman, кегль – 14, відступ – 1,25 см, всі поля – 1,5 см. Назва друкується великими літерами по центру, кегль - 12. Після назви тез необхідно подати назву секції та короткі відомості про її авторів (прізвище, ім'я, клас, назву учнівського об'єднання, навчального закладу учня, а також прізвище, ім'я, по батькові, місце роботи та посада керівника роботи), кегль - 12.

Додаток 3.

Вимоги до друкованих красназвччих робіт (повна версія):

Друкований варіант роботи – основного тексту **10 сторінок** формату А4, додатків – **до 10 сторінок**. Текст повинен бути набраний через 1,5 інтервал, шрифт TimesNewRoman, кегль – 14, поля: ліве – 3,0 см, праве, нижнє, верхнє – 2,0 см.

1.4. Всеукраїнська філософська історико-краєзнавча конференція учнівської молоді «Пізнай себе, свій рід, свій нарід»: історія і традиції

Багато століть людство ставить перед собою питання: «Що таке добро і зло?», «Хто я є?», «Як знайти свій шлях у життя?». Думки сучасної молоді є дуже цінними, адже вони – це ті стежки, які ведуть у майбутнє. Для пошуку відповідей на важливі питання, з метою розвитку творчої особистості, формування філософської культури старшокласників та сприяння патріотичному вихованню учнівської молоді, у 2006 році за ініціативи Харківської обласної станції юних туристів, філософського факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та особисто декана, доктора філософських наук, професора Івана Васильовича Карпенка була започаткована Всеукраїнська філософська історико-краєзнавча конференція учнівської молоді «Пізнай себе, свій рід, свій нарід...».

Ініціативу підтримав Український державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді МОН України, Головне управління освіти і науки Харківської обласної державної адміністрації. Перша конференція відбулася 10-12 січня 2007 року, вона була присвячена 285-річчю з дня народження Г.С. Сковороди та зібрала 70 учасників з 6 областей України. Так почалася її історія.

Друга конференція була включена до Плану Всеукраїнських і Міжнародних масових заходів з учнівською та студентською молоддю Міністерства освіти і науки України, збільшилася кількість учасників. На урочистому відкритті конференції 16 січня 2008 року юних краєзнавців привітав Омельченко Д.Г., заступник директора УДЦТКУМ, який став куратором заходу, і є ним до сьогодні. Вітання учасникам конференції надіслав голова Правління Всеукраїнської Спілки краєзнавців, академік НАН України, Герой України Петро Тимофійович Тронько. Він зазначив, що «...часто питання історії потребують аналізу великої кількості матеріалів, узагальнень і висновків, саме це і спонукає молодь звернутися до філософського осмислення явищ і подій, їх впливу на подальший розвиток нашої країни, українського суспільства. Спільними зусиллями нам потрібно вивчати сторінки історії, пов'язані з геноцидом українського народу, вивчити причини цього лиха та навчитися діяти так, щоб ніколи не допустити подібного на нашій землі».

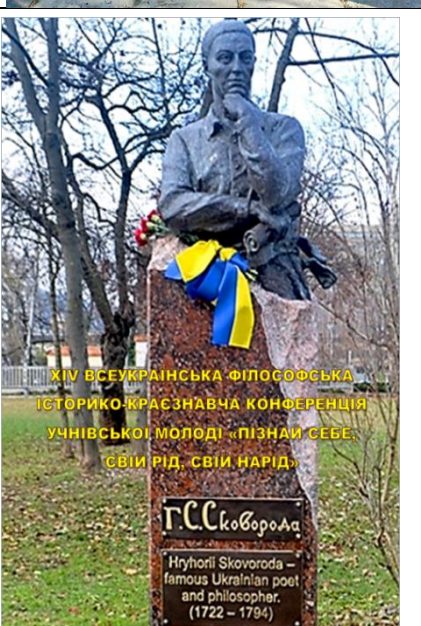
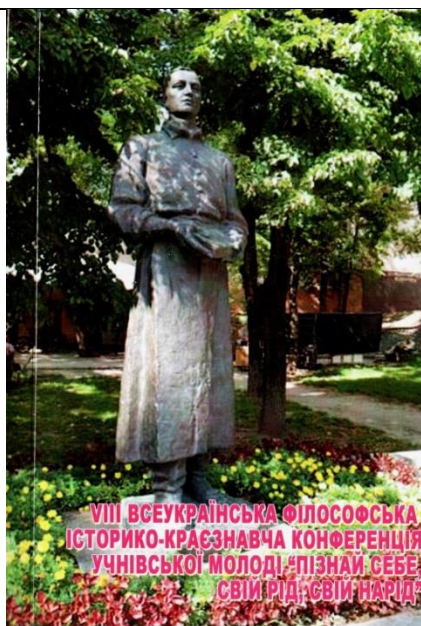
Життя інколи вносить корективи. У зв'язку із запровадженням карантину на всій території України, у 2021 році 15 конференція відбувалася в он-лайн режимі, до неї долучилися 243 учасники з 19 областей, але пошук юних краєзнавців продовжується і надалі.

За 15 років проведення учасниками конференції стали більше 3500 юних краєзнавців з різних куточків України, надруковано 15 збірників тез, склалися певні традиції. Це і робота секцій на базі філософського факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна, і відвідування Національного літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди у с. Сковородинівка Золочівського району та вшанування пам'яті великого філософа, педагога, просвітителя, і вечір «У колі друзів», на якому школярі з усієї України співають, пишуть та декламують вірші,

знаходять своїх однодумців, і нагородження переможців грамотами філософського факультету з рук декана професора І.В. Карпенка.

У 2022 році Україна відзначатиме 300-річчя від дня народження Г.С. Сковороди. Харківщина вже зараз запрошує юних краєзнавців України долучитися до цієї важливої події та стати активними учасниками наступної XVI Всеукраїнської філософської історико-краєзнавчої конференції учнівської молоді «Пізнай себе, свій рід, свій нарід...» та Всеукраїнської краєзнавчої акції учнівської молоді «Шляхами мандрів Григорія Сковороди».

Розділ II

ЦІКАВЕ ТА КОРИСНЕ ПРО ГРИГОРІЯ СКОВОРОДУ

Григорій Савич Сковорода – унікальна особистість, «людина-університет», перший самостійний філософ України. Мав гарний голос, сам складав музику для церковних концертів. Особливо любив Харків, Слобожанщину, що знайшло втілення у віршах «Басни харьковские». А його вираз «Всякому городу нрав и права» став своєрідним девізом принципів міського самоврядування у Харкові. Його масово читали і цитували, переписували рукописи та пропагували їх, а він не видав жодної книги за своє життя.

Народився Григорій Савич на Полтавщині у родині козака. Точної дати народження встановити так і не вдалося – озвучують 3 грудня 1722 року.

Г.Сковорода мав виняткові здібності до наук, навчався у Києво-Могилянській академії. Проте вищої освіти так і не отримав. Філософські трактати присвячував переважно етиці. Відстоював права людської особистості, найбільш за все цінував свободу. Любив мандрувати і спинятися у добрих людей, які приймали його не за гроші, а щоб послухати. «Життя наше – це подорож, а дружня бесіда – це візок, що полегшує мандрівникові дорогу».

З 1759 по 1769 роки Сковорода викладав етику та поетику в Харківському колегіумі. Він був легендарним вчителем, якого всі дуже любили. Коли у 1805 році в Харкові було засновано університет, гроші на його заснування зібрали українські поміщики Слобожанщини за ініціативи В.Каразіна. Більшість з них були учнями Г.Сковороди.

Іконографія образу славетного мандрівного філософа є значною у всіх жанрах образотворчості. У фондах Харківського художнього музею зберігається портрет Г.С.Сковороди роботи художника Льва Васильовича Фітільова (1913 – 1975). Характерне обличчя філософа сповнене відчуттям власної гідності, внутрішньої сили і благородства, продиктованої глибоким інтелектом і мудрістю. Аскетизм, який все життя сповідував Сковорода, підкреслено простотою обстановки, скромністю побуту та зовнішності. Справді, «світ ловив мене, та не спіймав...»

2.1 А ви знали, що...

😊 **Григорій Сковорода** був наполовину кримським татариним? 😊 Так от... Мати Григорія Сковороди була дочкою Степана Шан-Гірея, нащадка хрещеного кримського татарина, який служив козаком у Канівському полку. "Точних відомостей про батька Степана Шан-Гірея не збереглося. Згідно з дослідженнями, імовірно, він був в прямому родинному зв'язку з Шан Шагін Гіреєм, молодшим братом хана Мухаммада Гірея III, який правив в Кримському ханстві протягом чотирьох років. Батько Шан Шагін-Гірея і Мухаммада Гірея III служив намісником в Івана Грозного в Астрахані. Мухаммад Гірей III отримав ханські важелі влади шляхом інтриг проти хана Джанбег-Гірея, який втратив владу. Однак Джанбег-Гірей зумів повернути прихильність Османів, взявши участь в перській та польській війнах і надавши

тим самим туркам великі послуги. Туреччина закликала Мухаммада Гірея III схилитися перед Джанбег-Гіреєм. Аби не допустити втратити ханські регалії, Мухаммад Гірей III виступив проти турків, закликавши до себе в допомогу запорожців. Разом з ним проти Туреччини виступив і його брат Шан Шагін Гірей. Незважаючи на успіхи, в 1625 році Мухаммад Гірей III зазнав нищівної поразки від турків і змушений був тікати разом з родичами до запорожців. У 1629 році Мухаммад Гірей III загинув під час чергового нальоту на Кримське ханство. Брат хана - Шан Шагін Гірей - побоюючись відплати з боку Османів, був змушений залишитися з запорожцями і прийняти хрещення. Спроби Шан Шагін-Гірея повернути Кримське ханство не увінчалися успіхом. Перейшовши в православ'я, рід Шан-Гіреїв став зватися Шангіреєвим і поріднився з козацькими старшинами Лизогубами. Згодом нащадки Шан-Гіреїв перейшли на службу до Корсунського і Канівського полків. Брат діда Сковороди Степана Шан-Гірея - Федір Шан-Гірей - служив священником в Чернігові, згодом придбав великий маєток і домагався дворянського звання.

😊 **Григорій Сковорода** знав дату власної смерті, втік від нареченої та... перечив Катерині II! Елітний аскет, високий, стрункий, скромно одягнений, з торбинкою за плечима. В торбинці сир пармезан (і тоді дорогий), елітні люльки з якісним тютюном, модні окуляри, пляшечка вина чи коньяку і знані всіма атрибути філософа — Біблія і сопілка. А ще - "Мандрівна академія", "людина-університет" - це про Григорія Сковороду. Видатний український філософ-містик, богослов, поет та педагог був чи не найцікавішою постаттю історії українського духу. Про нього у творах згадував сам Тарас Шевченко: "Кругом листочки обведу та й списую Сковороду".

😊 **Про точну дату народження Григорія Сковороди** світ дізнався лише через 200 років після народження філософа. Саме тоді дослідники віднайшли в одному з листів Григорія Савича до свого учня та приятеля Михайла Ковалинського згадку про те, як він провів свій день народження. Досі це єдиний документ, який засвідчує цю дату.

😊 **Григорій Сковорода** мав виняткові здібності до навчання. Вже у 12 років вступив до Києво-Могилянської академії – першого вищого навчального закладу в Україні. Вивчав латинську, грецьку, церковнослов'янську, польську, німецьку та інші мови. Грав на сопілці, флейті, скрипці, лірі, бандурі.

😊 **Річна платня Сковороди**, як придворного музиканта царської капели, складала 25 карбованців, а на той це час були немалі кошти. Крім того, батьки Григорія звільнялися від оподаткування.

😊 **Перший учень Григорія Сковороди** Василь Томара увійшов в історію як сенатор і відомий дипломат в Туреччині та на Кавказі.

😊 **Працюючи педагогом у Харківському колегіумі**, мав власну систему оцінювання. Замість оцінок, Григорій Савич писав «туповат», «туп», «весьма туп», «суцья бестолковщина». Або: «понят», «весьма понят», «наверное понят», «возможно не понят». Розумників оцінював званнями: «остр», «весьма остр», «зверок вострой», тобто той, що знання хапає на льоту.

😊 **Під час перебування в Харківському колегіумі** Григорій Сковорода і його учень Михайло Ковалинський знаходилися у постійній переписці

латиною. Михайло зберіг усі 77 листів, отриманих від учителя, завдяки цьому вони дійшли до нашого часу. Листів, написаних ним Григорію Савичу, не зберіглося.

😊 **Якось Катерина II** забажала побачити вже за життя відомого українського філософа особисто. Він прибув на її запрошення до палацу. Коли зайшла цариця до приймальної зали, всі присутні вклонилися, крім Сковороди. На питання Катерини, чому він не кланяється, відповів: “Не я бажав тебе бачити, а ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, коли я перед тобою удвоє зігнуся”.

😊 **За життя Сковорода** не видав жодної книги. Натомість, читачі його шукали самі, масово читали та цитували, переписували рукописи та пропагували їх. Загалом він написав 17 філософських творів, 7 перекладів. Його називають зачинателем жанру байки. Найвідоміші його твори «Сад божественних пісень», «Жінка Лотова», «Байки Харківські». Інколи підписував свої листи подвійним іменем Григорій вар Сава Сковорода, Даниїл Майнгард.

😊 **Григорій Сковорода** був вегетаріанцем. Він дуже вірив у реальність сновидінь, одного разу у сні він побачив, як люди їдять одне одного. Тоді він і відмовився їсти м'ясо. Раціон був скромним: Григорій харчувався переважно молочними 🥛 продуктами, свіжими фруктами та овочами. Проте, дивує й такий факт – Сковорода любляв шалено дорогий (на той час) сир пармезан, який привозили йому із Франції. Любляв вишукані та дорогі речі. Так, наприклад, його друзі з елітних кіл щедро обдаровували Григорія Савича – висилали йому окуляри (а їх непросто було дістати в ті часи), найдорожчі інструменти виконані на замовлення за кордоном (бо на дешевих він не любив грати). В його торбинці завжди були елітні трубки з тютюном та пляшечка скобельського вина. Спав він не більше чотирьох годин на добу. Був завжди веселий, бадьорий, активний та добродушний. З однією сумкою через плече, з Біблією і сопілкою він мандрував по селах і маєтках.

😊 **Григорій Сковорода** не бажав заводити стосунки чи навіть просто закохуватися. Та все ж доля не оминула юнака: йому припала до душі дівчина, а згодом він запропонував своїй обраниці одружитися. Однак в останній момент передумав: втік просто з-під вівтаря, на все життя відмовившись від інтимного життя, вибравши особисту свободу.

😊 **Григорій Сковорода** причетний до відкриття першого університету в Україні. Коли Василь Каразін, молодий тридцятирічний дворянин, узявся за організацію Харківського університету, його заходи закінчилися в 1803 році удачею саме тому, що більшість із дворян, які внесли нечувану на той час суму в 618 тисяч карбованців сріблом, вже були підготовлені до цього. Це все були або учні, або знайомі, або друзі Григорія Савича Сковороди.

😊 За спогадами Михайла Ковалинського, Сковорода умів грати не лише на сопілці, а й на флейті, флейтравері, скрипці, бандурі та гусях. Він і сам писав літургійну музику: аж у 70-х роках віднайшли його «Херувимську пісню». Піснею Возного в «Наталці Полтавці» Івана Котляревського став сатиричний вірш Сковороди «Всякому городу нрав і права». Хто його тільки не виконував: від Ніни Матвієнко до репера Дмитра Шапкіна, який створює хіп-

хоп на класичні вірші українських письменників. А гурт «Хорея Козацька» на чолі з Тарасом Компаніченком, що працюють у руслі автентичного виконавства, поклали на музику кілька Сковородинівських віршів, серед яких «De Libertate». 2015 р. іменем Сковороди в Україні назвали цілісіньку радіостанцію: Radio SKOVORODA.

😊 **Григорій Сковорода** вивів формулу ідеальної професії і назвав її «сродною працею»: пізнай себе — розвивай себе — обери те, чим ти є, що робить тебе щасливим; не відомим, не грошовитим, а саме ЩАСЛИВИМ. Будь ним.

😊 **Його улюбленою місцевістю** було село Іванівка, що на Харківщині (нині Сковородинівка). Відчуваючи свою смерть Григорій Сковорода у 1794 році приїхав сюди померати. До обіду він скликав своїх друзів, провівши весело час. Потім пішов і викопав собі могилу у садку. Зайшовши до хати — перевдягнувся у чистий одяг, поклав торбу під голову і заснув вічним сном. Григорій Сковорода заповів ставити не хреста на своїй могилі, а камінь з його крилатою фразою «Світ ловив мене та не спіймав». У 1922 році Іванівка була перейменована на Сковородинівку на честь 200-річчя від дня народження філософа.

😊 **Григорій Сковорода** дружив з вахмістром Іллею Мечніковим, у якого часто зупинявся на гостини. Спогади самого вахмістра, а також його сина Євграфа (предка знаменитих вчених Іллі та Льва Мечнікових) стали основою біографії Сковороди, яку склав Густав Гессе де Кальве, одружений на дочці вахмістра Мечнікова Серафимі.

😊 **Незадовго до смерті** Григорія Сковороди в селі Іванівка харківський художник Лукьянов намалював його єдиний прижиттєвий портрет. Оригінал цього портрета був втрачений, але зберіглася копія, яка знаходилася в колекції В.С.Александрова. З оригіналу портрета Петром Мещеряковим була зроблена гравюра.

😊 **Професор і ректор** Імператорського Харківського університету (1887), академік Української академії наук Д. І. Багалій, згадує в своєму нарисі «Григорій Сковорода - український мандрівний філософ» цікавий епізод. В своїй доповіді він вказує на те, що на початку 20-х років постановою ради РСФСР було прийнято рішення про зведення першого в світі пам'ятника філософу Сковороді, який повинен був з'явитися в Москві. Однак з метою політики "коренізації" було прийнято рішення скасувати проект встановлення пам'ятника, щоб уникнути зміцнення образу Сковороди як російського філософа. Надалі всі пам'ятники Сковороді зводилися на території УРСР. Аналогічно, в рамках політики зміцнення "коренізації", рукописи Сковороди, що зберігалися в Рум'янцевському музеї в Москві, куди їх заповідав передати син учня Сковороди Михайла Ковалинського, який отримав їх від Сковороди особисто, були в 1955 році вилучені і передані до Інституту літератури ім. Тараса Шевченка в Києві.

😊 **Лев Толстой**, для якого не існувало авторитетів, писав про Григорія Сковороду: "Багато в його світогляді є дивовижно близького мені. Я недавно

іще раз його перечитав. Мені хочеться написати про нього. І я це зроблю. Його біографія, мабуть, ще краща за його твори, але які гарні й твори!" ...

😊 **Володимир Сергійович Соловійов** - релігійний мислитель, містик, поет і публіцист, літературний критик, викладач; почесний академік Петербурзької Академії наук по розряду красного письменства ... Той, що вплинув на релігійну філософію Миколи Бердяєва, Сергія Булгакова, Сергія і Євгена Трубецьких, Павла Флоренського, Семена Франка, а також на творчість поетів-символістів - Андрія Білого, Олександра Блока та інших. Саме цей Володимир Соловійов був двоюрідним правнуком Григорія Сковороди.

😊 **Окрім того, що Іван Кавалерідзе (1887-1978)** був відомим українським скульптором, він написав п'єсу про Сковороду «Григорій і Параскева», яку свого часу ставили в театрі, відзняв кінофільм «Григорій Сковорода». Є автором першого монументального пам'ятника Григорія Сковороди, у 1922 році його відкрили у Лохвиці на Полтавщині. Також його великі пам'ятники є у Харкові та в столиці, біля Києво-Могилянської академії.

😊 **Найважливіше тематичне видання творів Григорія Сковороди** має 1400 сторінок і важить два з половиною кілограми – це «**Повна академічна збірка творів**» Григорія Савовича Сковороди.

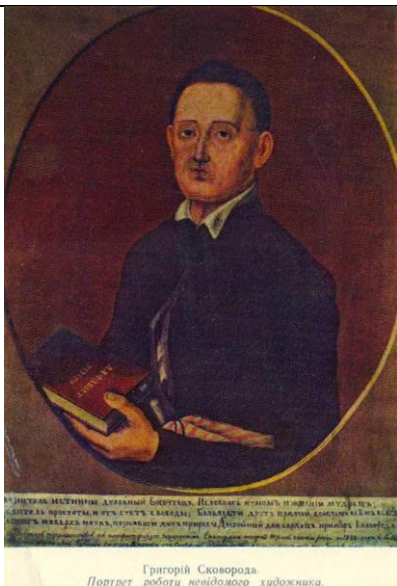
😊 **Крім літературного фестивалю “De Libertate”** у Сковородинівці та етнофесту «Сад пісень Сковороди» у Бабах, Григорій Савич став обличчям фестивалю дабстепу в «Капелях» – “Skovorodub”.

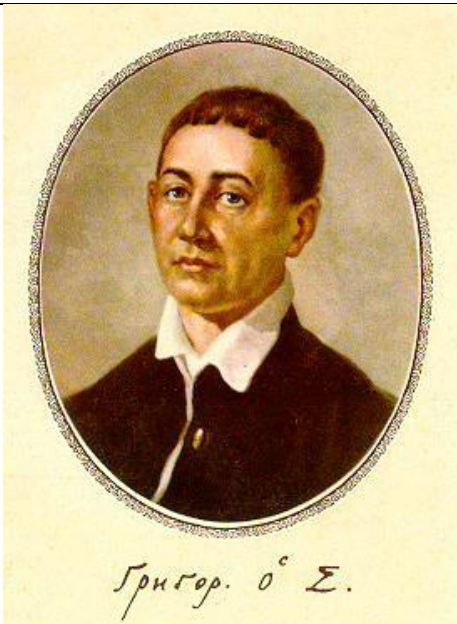
😊 **Із сучасних театральних експериментів** за його текстами найцікавішими були три, кожен з яких має відеOVERSII: «Благодарний Еродій» львівського театру ім. Леся Курбаса, «В саду світла» київського театру «Міст» і театального центру «Пасіка» та перформанс “Per Se” – українсько-німецький проєкт пластичної, танцювальної інтерпретації філософських творів Григорія Сковороди та його сучасника Іммануїла Канта.

😊 **Найвідоміший сквородинознавець сучасності - Леонід Ушкалов** (5 листопада 1956, Краснопілля — 25 лютого 2019, Харків, Україна) – український літературознавець і письменник; доктор філологічних наук, професор кафедри української та світової літератури Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди; автор понад двох десятків книжок, серед яких «Нариси з філософії Григорія Сковороди», «Світ українського бароко», «Григорій Сковорода і антична культура» та ін. У 2017 році його книгу «Ловитва невловного птаха: життя Григорія Сковороди» було визнано книгою року у номінації «Біографія» на «Форумі видавців» у Львові. Вчена рада Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди 8 квітня 2019 року присвоїла кафедрі української і світової літератури ім'я професора Леоніда Ушкалова.

😊 **Ім'ям Сковороди** названо малу планету за №2431, яку українські астрономи відкрили у 1982 році.

2.2 Оригінальні портрети та зображення Григорія Сковороди: від XVIII сторіччя до сучасності

№	Фото портрету	Опис портрету
1.		Прижиттєвий портрет Г.С. Сковороди, написаний у с. Іванівка (нині Сковородинівка) художником Г.Лук'яновим навесні 1794 р.
2.		Невідомий художник. Портрет Г.С. Сковороди у молодості І половина XIX ст. Полотно, олія (79х63 см).
3.	 Григорій Сковорода. Портрет роботи невідомого художника.	Найдавніший портрет роботи невідомого художника

4.		Портрет Григорія Сковороди у Переяславському меморіальному музеї Григорія Сковороди
5.		Портрет Г.Сковороди з його підписом
6.		Гравюра Петра Мещеркова за олійним прижиттєвим портретом Г. Сковороди живописця Лук'янова. (1814-1822 рр.) була опублікована в альманахах «Утренняя звезда», 1834 р., «Картины света», 1836 р.

7.		Жук Михайло Іванович Портрет Григорія Сковороди 1923, Київ Літографія (папір) Розмір: 70 x 53 см
8.		Фітільов Л.В. (1913 – 1975). Портрет Г.С.Сковороди. 1972
9.		Портрет Сковороди «Хмаринки тег»

10.		Керамічне панно 90-річної шестидесятниці Галини Севрук
11.		Затишна ілюстрація Марисі Рудської
12.		Постер Олександра Грехова.

13.		На поштовій марці СРСР, 1972 р., з нагоди 250-річчя від дня народження
14.		На поштовій марці України, 1997 р.
15.		Григорій Сковорода на купюрі п'ятсот гривень, 2006 р.
16.		Григорій Сковорода на купюрі п'ятсот гривень, 2015 р.

2.3. Установи, яким присвоєно ім'я Г.С. Сковороди

1. Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України (науково-дослідний інститут Відділення історії, філософії та права НАН України, створений у листопаді 1946 р. при АН УРСР постановою Ради Міністрів УРСР).

2. Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (ХНПУ – провідний вищий навчальний заклад, який здійснює підготовку педагогів-професіоналів з багатьох галузей знань, проводить значні фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є потужним науково-методичним центром, сприяє поширенню наукових знань. До структури університету входить 9 інститутів, 15 факультетів, 55 кафедр. Заснований у 1804 році).

3. Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди (ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» – вищий навчальний заклад у м. Переяслав-Хмельницький (Київська обл.), створений у 1986 р. У 2005 р. на базі Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди було створено Центр Сковородинознавства, який очолив доктор філологічних наук, проф. Микола Корпанюк).

4. Всеукраїнський народний університет українознавства імені Григорія Сковороди (Громадський духовно-культурний і науково-просвітницький заклад Товариства «Знання» України в системі безперервної післядипломної фахової освіти дорослих).

5. Національний літературно-меморіальний музей Г.С. Сковороди у с. Сковородинівка Харківської області (Музей, присвячений життю та творчості Григорія Сковороди, заснований у 1972 році в селі Сковородинівка Золочівського району Харківської області. Тут жив останні роки та був похований Григорій Сковорода. Загальна площа — 22 га. До його складу входять: будинок, в якому розташований музей Г.Сковороди; ставок, сад і парк, що прилягають до будинку. На березі ставка росте багатолітній дуб, в затінку якого любив працювати і відпочивати Г.Сковорода. 1962-го у приміщенні будинку на громадських засадах відкрито музей Г.Сковороди. З 1972 року переведений на державне утримання. 18 червня 2008 року музей отримав статус національного. Є місцем проведення наукових конференцій, присвячених видатному українському філософу).

6. Чорнухинський ліцей імені Г.С. Сковороди (Розташований у селищі міського типу Чорнухи (районний центр Полтавської області), заклад освіти із понад столітньою історією та сталими традиціями; носить ім'я видатного земляка - українського філософа Григорія Сковороди).

2.4. Пам'ятники Г.С. Сковороді в Україні та у світі

№	Фото пам'ятника	Країна, місто, автор, дата встановлення
1.		Україна, м. Київ, скульптор І. Кавалерідзе, архітектор В. Гнєздилов 1977 р.
2.		Україна, м. Київ, МАУП. Скульптори Олесь Сидорук та Борис Крилов. 2005 р.
3.		Україна, Харків, архітектор Ю. Шкодовський, скульптор І. Кавалерідзе. 3 вересня 1992 р.

4.		Україна, Харків, Національний педагогічний університет ім. Г.Сковорода. Скульптор І. Ястребова. 27 травня 1992 р.
5.		Україна, Харків, Національний педагогічний університет ім. Г.Сковорода Після реконструкції фігура філософа відлита в бронзі. Скульптор Сейфаддін Гурбанов., 2012 р.
6.		Україна. м. Харків, «Сад скульптур» вулиця Ольминського, 18. Скульптор Володимир Кочмар, 2014 р.

7.		Україна, Харківська область. с. Сквородинівка Скульптор Іван Кавалерідзе, 1972 р.
8.		Україна, Харківська область с. Сквородинівка, Харківської області «Шлях рятівний». Скульптор Сергій Сбітнєв. 2007 р.
9.		Україна, Харківська область, Бабаївський ліс. Меморіальний комплекс «Стежка Сквороди». Скульптор Сергій Ястребов. 1995 р.

10.		Україна, Харківська область, сmt. Бабаї. Пам'ятник біля Будинку культури. Скульптор Сергій Ястребов, 2013 р.
11.		Україна, Чорнухи (Полтавська область), скульптор Микола Коган, 1972 р.
12.		Україна, Лохвиця (Полтавська область), скульптор І. П. Кавалерідзе. (відкритий 1922 р., відновлений у 1972 році).

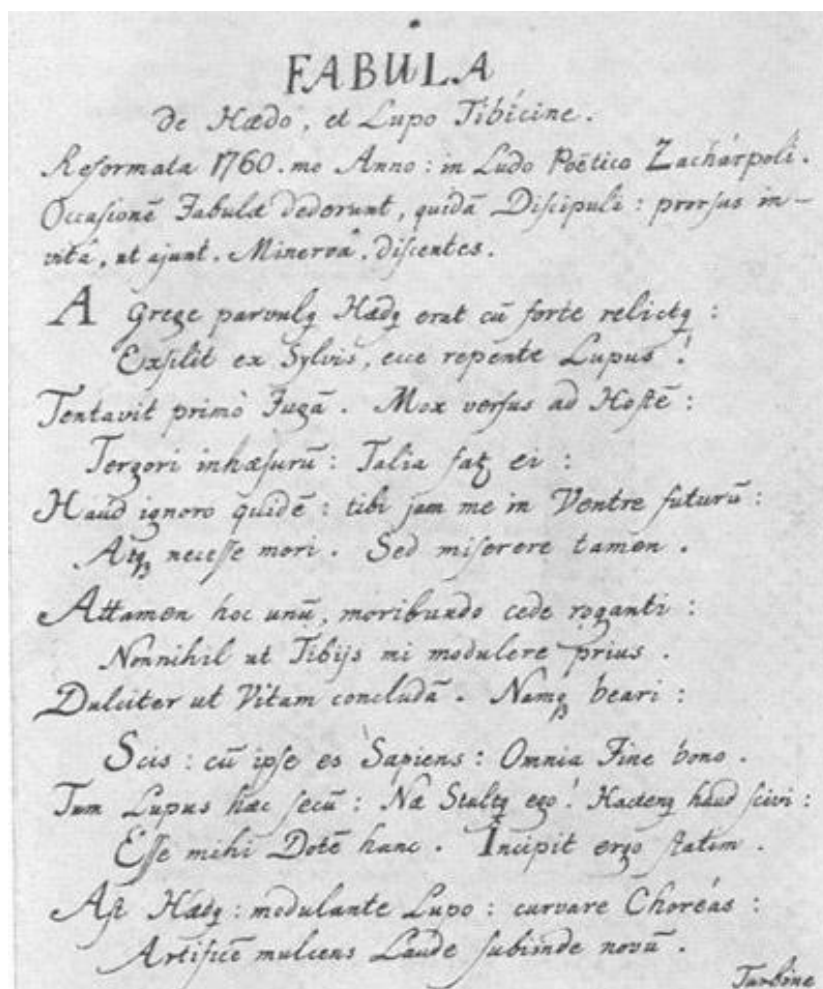
13.		Україна, м. Хмельницький, МАУП, «Алея української духовності». Скульптори Борис Крилов і Олесь Сидорук. 2010 р.
14.		Україна, м. Хмельницький. Інститут соціальних технологій, «Сад Сковороди». Скульптор Василь Корчовий. 2009 р. Відзначено премією Київського відділення НСХУ імені М. Лисенка «Скульптура року» за 2009 р.
15.		Україна, Київська область, м. Переяслав- Хмельницький. Пам'ятник при вході до музею Г. Сковороди. Скульптор Сергій Половко. 1986 р.

16.		Україна, Київська область, м. Переяслав-Хмельницький. Пам'ятник на Воскресенській площі. Скульптор Петро Романюк. 1989 р. У 2007 р. перенесений на подвір'я музею Г.С. Сковороди
17.		Україна, Київська область, м. Переяслав-Хмельницький. Державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Скульптор Ігор Зарічний, 1997 р.
18.		Україна, м. Рівне, сквер Українських добровольців, майстри Григорій Токарев і Олександр Козачук. консультант - голова обласного осередку Національної спілки художників України Петро Подолець, 2019 р.

19.		Україна, Черкаська область, с. Кавраї. Скульптор Іван Кавалерідзе. 1972 р.
20.		Україна, Київська область, м. Яготин. Скульптор (художник) Микола Малинка. 1974 р.
21.		Словенія, м. Любляна, «Парк книги», «Алея митців» Скульптор Сейфаддін Гурбанов, 8 листопада 2016 р.

22.		м. Річмонд, штат Меріленд, США. Проект пам'ятника Г. Сковороді. Скульптор Марк Родес. 1992 р. У 1992 році біля церкви св. Андрія Первозванного у м. Сільвер Спрінг (передмістя Бостона) встановили пам'ятник Г. Сковороді. На відкритті пам'ятника були присутні представники посольства України в США. Через деякий час пам'ятник перевезли до Річмонда.
-----	---	--

Зразок письма Григорія Сковороди та його автограф

Розділ III

Практичні завдання «Вивчаємо Сковороду»

Завдання 1. Тестові завдання, пов'язані із життям і творчістю Г. С. Сковороди.

1. Григорій Сковорода вийшов із:

- А) козацького роду;
- Б) поміщицького роду;
- В) бурлацького роду;
- Г) кріпацького роду.

2. Відомий байкар та філософ Григорій Сковорода народився на:

- А) Поділля;
- Б) Полтавщині;
- В) Поліссі;
- Г) Волині.

3. Одна з найвідоміших байок Сковороди:

- А) "Бджола та Шершень";
- Б) "Сад божественних пісень";
- В) "Всякому місту звичай і права";
- Г) "Вовк та ягня".

4. Г. Сковорода вивчав одночасно декілька мов. Оберіть ті, які він НЕ вивчав:

- А) латинська;
- Б) іспанська;
- В) грецька;
- Г) англійська;
- Д) церковнослов'янська;
- Е) польська;
- Ж) французька;
- З) німецька.

5. Мешкаючи в Харкові, для Г. Сковороди другом та послідовником, що написав «Житіє Сковороди», був:

- А) Михайло Ковалинський;
- Б) Михайло Грушевський;
- В) Михайло Поплавський.

6. Мандруючи, Григорій Савич спiniaвся у добрих людей, які приймали його:

- А) за гроші;
- Б) просто щоби послухати;
- В) щоб допоміг по господарству.

7. Філософські погляди Г.С. Сковороди головним чином присвячені:

- А) музиці;
- Б) релігії;
- В) етиці.

8. Г.С. Сковорода головним сенсом людського існування вважав:

- А) самопізнання;
- Б) можливість жити на одинці;
- В) можливість подорожувати .

9.Портрет Г.С. Сковороди зображений на українській купюрі номіналом:

- А) 10 гривень ;
- Б) 50 гривень ;
- В) 500 гривень.

10.Статус національного має музей Г.С. Сковороди:

- А) у Переяславі-Хмельницькому;
- Б) у Чорнухах;
- В) у Сковородинівці.

11.На гербі кожної розумної людини, на думку Сковороди, повинно бути зображення:

- А) мурахи;
- Б) метелика;
- В) бджоли.

Завдання 2. Виконати завдання на відповідність. Наведено 4 цитати із твору Сковороди «Байки Харківські» та відповідно до цитат назви 5 байок, серед яких повинні бути 4 правильні відповіді.

1 <i>Сила: Народ повинен служити керманичам своїм і годувати їх.</i>	А Байка «Сова і Дрізд»
2 <i>Сила: Багато хто, занедбавши споріднену їм роботу, лише співають, п'ють та їдять. У сім гультяйстві вони терплять їдучішу нудьгу, ніж ті, хто працює без ослабу.</i>	Б Байка «Голова і Тулуб»
3 <i>Сила: І рід, і багатство, і чин, і споріднення, і тілесні принади, й науки не спроможні утвердити дружбу. Лише серця, думками єдині, й однакова чесність людських душ, що у двох чи трьох тілах живуть, ось де справжня любов і єдність...</i>	В Байка «Собака і Вовк»
4 <i>Сила: Ліпше в одного розумного і доброго бути у любові та шані, ніж у тисячі дурнів.</i>	Г Байка «Бджола та Шершень»

Д Байка «Зозуля та Дрізд» |

Завдання 3. Виконати завдання на відповідність. Обрано 4 цитати із твору Сковороди «Байки Харківські» та відповідно до цитат назви 5 байок, серед яких повинні бути 4 правильні відповіді.

1	Собакою бути – це річ непогана, а от даремне брехати на кожного – зле.	А	БАЙКА "ЖАЙВОРОНКИ"
2	Ми, прості, судимо не по одягу та словах, а по справах.	Б	БАЙКА "ПСИ"
3	Вічна правда блаженної природи нікого не кривдить.	В	БАЙКА "БАБА ТА ГОНЧАР"
4	Не той орел, що високо літає, А той, що легко сідає...	Г	БАЙКА "ОЛЕНИЦЯ ТА КАБАН"
		Д	БАЙКА "КРІТ І ЛІНКС"

Завдання 4. До нас дійшли десятки мудрих порад "українського Сократа" Григорія Сковороди. Закінчить мудрий вислів філософа:

- 🌳 "Не за обличчя судить, а за _____".
- 🌳 "Не той дурний, хто не знає... але той, хто знати _____".
- 🌳 "Більше думай і тоді _____"...
- 🌳 "Бути щасливим – це значить пізнати, знайти самого _____".
- 🌳 "Як хто посіє в юності, так пожне _____".
- 🌳 "Не шукай щастя _____".
- 🌳 "Серце тоді насичується, коли _____".
- 🌳 "Що може бути шкідливіше за людину, котра володіє знанням найскладніших наук, але не має доброго _____?"
- 🌳 "Що вподобав, на те й _____".
- 🌳 "Визначай смак не за шкаралупою, а за _____".
- 🌳 "Як нерозумно випрошувати те, чого можеш сам _____".
- 🌳 "Хіба може говорити про біле той, котрому невідомо, що таке _____?"
- 🌳 "Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись — значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота — рух душі, а життя — се _____".
- 🌳 "Як ліки не завжди приємні, так і істина буває _____".
- 🌳 "З видимого пізнавай _____".

Завдання 5. На фото зображено три музеї, розташовані в різних куточках України, і присвячені Григорію Сковороді. Вказати назви цих музеїв, де вони розташовані, коли були засновані.

		
А	Б	В

Завдання 6. На стіні церкви в одному з європейських міст є меморіальна дошка, присвячена Григорію Сковороді. Заповніть таблицю, вказавши назву міста, як воно пов'язане із життям Григорія Савича, коли була встановлена меморіальна дошка, хто її автор.

	
--	--

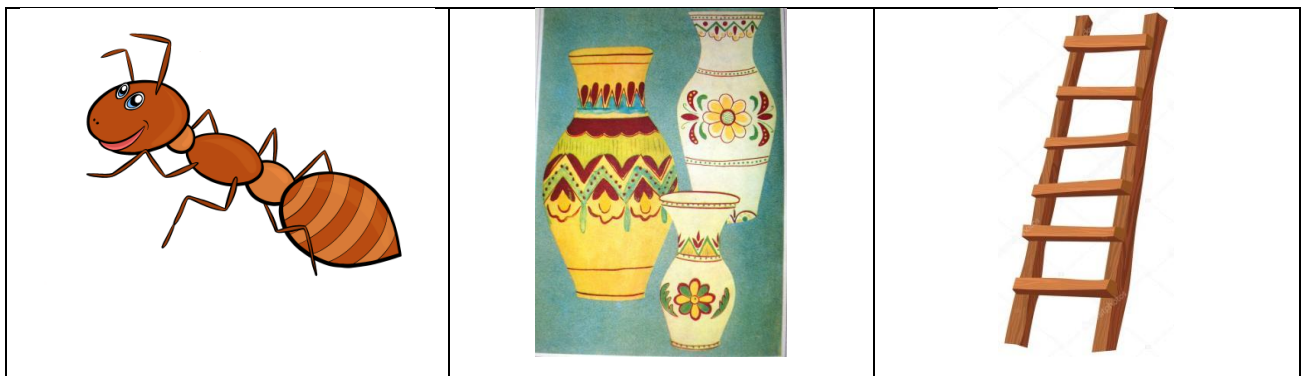
Завдання 7. На фото зображені три заклади освіти, тісно пов'язані з життям Григорія Сковороди. Назвіть ці заклади, коли вони були засновані, яку роль відіграли у житті Григорія Савича.

		
А	Б	В

Завдання 8. На фото зображені три пам'ятники Григорію Сковороді. Автором якого з цих пам'ятників є скульптор Іван Кавалерідзе?

Завдання 9. У житті та творчості Григорія Сковороди велике значення мали певні символи. На малюнку ви бачите зображення трьох із них. Як саме тлумачив їх Григорій Савич?

Завдання 10. Що зображено на малюнку, хто його автор? У чому полягає символізм зображення?

Відповіді

Завдання 1.

1-А; 2-Б; 3-А; 4-Б,Г,Ж; 5-А; 6-Б; 7-В; 8-И; 9-В, 10-В, 11-В.

Завдання 2.

1-Б; 2-Д; 3-В; 4-А

Завдання 3.

1 – Б; 2 – Г; 3 – Д; 4 – А.

Завдання 4.

"Не за обличчя судіть, а за серце".

"Не той дурний, хто не знає... але той, хто знати не хоче".

"Більше думай і тоді вирішуй".

"Бути щасливим – це значить пізнати, знайти самого себе".

"Як хто посіє в юності, так пожне в старості".

"Не шукай щастя за морем".

"Серце тоді насичується, коли освічується".

"Що може бути шкідливіше за людину, котра володіє знанням найскладніших наук, але не має доброго серця?".

"Що вподобав, на те й перетворився".

"Визначай смак не за шкаралупою, а за ядром".

"Як нерозумно випрошувати те, чого можеш сам досягти".

"Хіба може говорити про біле той, котрому невідомо, що таке чорне? "

"Ні про що не турбуватись, ні за чим не турбуватись — значить, не жити, а бути мертвим, адже турбота — рух душі, а життя — се рух".

"Як ліки не завжди приємні, так і істина буває сувора".

"З видимого пізнавай невидиме".

Завдання 5.

А. Чорнухинський літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди.

Б. Національний літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди у

с. Сковородинівка Харківської області.

В. Меморіальний музей Г.С.Сковороди (Переяславський колегіум).

Завдання 6.

Меморіальна дошка, присвячена Григорію Сковороді, була встановлена в Токаї 20 березня 1998 року на кошти Товариства української культури в Угорщині й Товариства угорської культури в Закарпатті. На дошці Сковорода зображений як філософ-мандрівник, а збоку є напис із цитатою філософа «У моїй любій Гунґарії» українською та угорською мовами. Автор меморіальної дошки – українська художниця Вікторія Чернак.

Завдання 7.

А. Харківський колегіум.

Б. Переяславський колегіум.

В. Києво-Могилянська академія

Завдання 8. - В

Список корисної літератури

1. Верба Г. М. Ключ до християнської філософії Григорія Сковороди («Сковорода і Біблія». Путівник). — Т.: Астон, 2007. — 655 с.,
2. Ісаєв В. Д., Левченко В. В. Естетика та етика Григорія Сковороди: Минуле та сучасне. — К.; Луганськ: Світлиця, 2007. — 152 с.
3. Попович М. Григорій Сковорода: філософія свободи. — 2-е вид. — К.: Майстерня Білецьких, 2008. — 256 с.
4. Сковорода Г. Сад божественних пісень пісень : вірші, байки, діалоги, притчі // Григорій Сковорода ; упоряд. В. Шевчук. . — Київ : Національний книжковий проект, 2011. — 336 с. — (Бібліотека шкільної класики).
5. Сковорода Г. Пізнай в собі людину/ Григорій Сковорода ; ред. та пер. поезії В. В. Войтович ; передм. М. Кашуби. — Львів : Світ, 1995. — 528 с.
6. Сковорода Г. С. Розмова про істинне щастя /Г. С. Сковорода ; пер. укр. мовою, приміт. В. О. Шевчука. — Харків : Прапор, 2002. 280 с.
7. Сковорода Г. Поезії / Григорій Сковорода ; упоряд. та прим. В. В. Яременка ; передм. І.І. Пільгука. — Київ : Радянський письменник, 1971. — 222с. (Бібліотека поета)
8. Ушкалов Л. Нариси з філософії Григорія Сковороди. — Х.: Основа, 1993. — 152 с.
9. Ушкалов Л. Григорій Сковорода і антична культура. — Х.: Знання, 1997. — 180 с.
10. Ушкалов Л. Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сковороду. — Х.: Акта, 2001. — 221 с.
11. Ушкалов Л. Два століття сквородіани: бібліографічний довідник. — Х.: Акта, 2002. — 528 с.
12. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: семінарії. — Х.: Майдан, 2004. — 876 с.
13. Ушкалов Л. Сковорода та інші. Причинки до історії української літератури. — К.: Факт, 2007. — 552 с.
14. Ушкалов Л. Григорій Сковорода. — Х.: Фоліо, 2009. — 123 с.
15. Ушкалов Л. Григорій Сковорода. Повна академічна збірка творів. Харків-Едмонтон-Торонто. Видавництво КІУС. 2011. 1400 стор. (уклав і зредагував Л. В. Ушкалов).
16. Ушкалов Л. Сковорода, Шевченко, фемінізм...: Статті 2010—2013 років. — Х.: Майдан, 2014. — 312 с.
17. Ушкалов Л. Григорій Сковорода. Буквар миру: книга для сімейного читання /Упорядкування, переклад, передмова та примітки Леоніда Ушкалова. — Х.: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Читання», 2015. —320с.
18. Ушкалов Л. Ловитва невольного птаха: життя Григорія Сковороди. К.: Дух і Літера, 2017. — 368 с. (серія «Постаті культури»).
19. Ушкалов Л. Сковорода від А до Я. — Л.: Видавництво Старого Лева, 2019. — 72 с. (серія «Пізнавальні книги»).
20. Чижевський Д. Філософія Г.С.Сковороди. /Дмитро Чижевський, передмова Леоніда Ушкалова. — Харків: Прапор, 2004. — 272 с.